

Спеціалізованій вченій раді ДФ 35.051.084
Львівського національного
університету імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000

ВІДГУК
офіційного опонента –
доктора юридичних наук, професора Теремецького Владислава Івановича
на дисертацію Стафійчук Катерини Володимирівни
на тему: «Касаційне провадження в адміністративному
судочинстві України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Вивчення тексту поданої на захист дисертації та наукових праць її авторки – Катерини Володимирівни Стафійчук, опублікованих за темою дисертації, дає підстави зробити такі висновки.

Актуальність теми дисертації

Обрана дисертанткою тематика дослідження є відчутним авторським вкладом та ґрунтовним науковим доробком, присвяченим висвітленню теоретико-правових проблем касаційного провадження в адміністративному судочинстві України та удосконалення положень законодавства у сфері судочинства та інших інститутів правосуддя взагалі та діяльності судів щодо здійснення правосуддя на окремих стадіях процесу зокрема. Отже, це вказує на наявність як теоретичної, так і практичної спрямованості виконаного дослідження.

Також дисертація цілком відповідає завданням, окресленим у Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, а саме виявленню і аналізу «кола проблем щодо законодавства про судоустрій, статус суддів, судочинство та інститути правосуддя» та визначенню «напрямів удосконалення положень Конституції та законів України, першочергових заходів з модернізації судоустрою, статусу суддів, судочинства та інститутів правосуддя» (ч. 2 п. 2 Стратегії). Крім того, дисертація спрямована на розв'язання основних

проблем, «які зумовлюють необхідність подальшого удосконалення організації функціонування судової влади та здійснення правосуддя», а саме: неефективності «процесуальних механізмів касаційного оскарження та формування єдиної судової практики в застосуванні закону судами України», про що йдеться в п. 3 вказаної Стратегії.

Отже, дисертація К.В. Стафійчук на здобуття третього рівня вищої освіти – ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» за обраною темою є своєчасною в сучасних умовах реформування судової системи України взагалі й системи адміністративного судочинства зокрема, характеризується актуальністю, має теоретичне та практичне значення, про що дисертантка справедливо зазначає у вступній частині свого наукового дослідження. Оцінюючи зміст дисертації, варто зазначити, що її тема має важливе значення для реформування та діяльності системи адміністративних судів в Україні.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення дисертації К.В. Стафійчук є обґрунтованими, а сформульовані висновки і рекомендації є самостійними, логічними й закономірними. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі ключові аспекти задекларованої теми дослідження.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність насамперед забезпечені:

– професійним вирішенням здобувачкою низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його;

– використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом статистичних і аналітичних даних (список використаної літератури включає 186 джерел);

– відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження спеціальності 081 «Право»;

– достатньою географією та кількістю напрямів в апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях.

Крім того, належний ступень наукової обґрунтованості результатів дослідження підтверджується високим рівнем виконання поставлених наукових завдань та їх успішним розв'язанням. Високий науковий рівень дисертації також забезпечений завдяки правильному оволодінню здобувачем методології наукової діяльності. Йдеться про використання здобувачкою системи загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання, застосування яких дозволило отримати достовірні й об'єктивні результати дослідження, а саме: індуктивного та дедуктивного, синтезу та аналізу, системно-структурного та функціонального, компаративного та статистичного та ін.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.

Ознайомлення зі змістом дисертації здобувачки дозволяє стверджувати, що визначена у вступі мета успішно досягнута, а окреслені завдання виконані. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною.

Новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і у запропонованому способі розв'язання конкретних питань теми.

Характеризуючи наукову новизну дослідження слід зазначити, що дисертація є комплексним науковим дослідженням касаційного провадження в адміністративному судочинстві України, що виконане на основі чинних норм законодавства та актуальної правозастосовної практики. У роботі запропоновано ряд законодавчих змін та уточнень, які спрямовані на формування єдиної та сталої судової практики в Україні, а також мають важливе значення для адміністративно-процесуального права. Зокрема, дисертанткою обґрунтовано взаємозалежність між формами адміністративного судочинства та підставами для відкриття касаційного провадження у справі. Наголошено, що від визначення судом першої інстанції

порядку розгляду справи у загальному позовному провадженні або ж у спрощеному позовному провадженні залежатиме визначення підстави касаційного провадження.

Важливим є обґрунтування, що обмеження права на касаційне оскарження судового рішення виражається через процесуальні касаційні фільтри, які зумовлені обмежити кількість випадків, у яких допускається звернення з касаційною скаргою. Це реалізовано у процесуальному законі насамперед через існування підстав для касаційного оскарження. Адже відсутність обґрунтування підстав звернення до суду касаційної інстанції матиме наслідком відмову у відкритті касаційного провадження, що унеможливить подальший розгляд касаційної скарги. Наголошено на важливості формулювання та чіткого виокремлення у касаційній скарзі підстав такого оскарження.

Заслужовує на увагу пропозиція авторки, щодо доповнення КАС України обов'язкових елементів мотивувальної частини рішення суду першої інстанції, а також постанови апеляційної інстанції. Зокрема, пропонується ч. 4 ст. 246 КАС України доповнити такими пунктами: 6-1) висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені у постановах Верховного Суду, які врахував суд, та мотиви їх врахування; 6-2) висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені у постановах Верховного Суду, на які посилалися сторони, які суд не врахував, та мотиви їх неврахування; також доповнити п. 3 ч. 1 ст. 322 КАС України щодо того, що зазначається у мотивувальній частині постанови суду апеляційної інстанції, підпунктом «д», в якому вказати: «висновки щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладені у постановах Верховного Суду, які врахував суд апеляційної інстанції або не врахував, та мотиви їх врахування або неврахування».

Дисертаційне дослідження містить низку й інших цікавих та аргументованих висновків та пропозицій. Загалом ступінь наукової новизни дисертаційного дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Повнота викладення наукових результатів дисертації підтверджується тим, що основні положення та результати дисертаційного дослідження викладені в 11 працях, з яких: чотири наукові статті (3 з яких опубліковано у фахових виданнях України, 1 – у науковому періодичному виданні інших держав), а також у 7 тезах доповідей на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях.

Кількість, обсяг та зміст друківаних праць відповідають вимогам п. 11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ від 21.10.2020 № 979 та від 09.06.2021 № 608 (в редакції від 01.07.2021).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Отримані результати розширюють та доповнюють теоретичні та наукові аспекти дослідження проблемних питань із адміністративного судочинства України, а теоретичні положення, пропозиції, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у науково-дослідній сфері, зокрема для наступного дослідження проблемних питань із адміністративного судочинства України. Також результати дослідження можуть бути використані під час викладання навчальних дисциплін, а також при підготовці підручників, посібників і навчальних курсів «Адміністративне процесуальне право України», «Адміністративне судочинство», «Сучасні проблеми адміністративного права і процесу України» тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання їх у законотворчій роботі – при удосконаленні Кодексу адміністративного судочинства України, інших процесуальних кодексів, а також Закону України «Про судоустрій і статус суддів»; у судовому правозастосуванні – як теоретична база для удосконалення правозастосовної практики Верховного Суду та інших судів України.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 219 сторінок. Перелік використаних джерел містить 186 найменувань.

Структура дисертації побудована логічно і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань. Дисертація оформлена відповідно до Вимог оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40.

Анотація дисертації відповідає встановленим вимогам та є узагальненим коротким викладом її основного змісту, в якій представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачкою роботу.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи теоретико-правову, наукову, практичну значущість дисертації Стафійчук Катерини Володимирівни, її актуальність, наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість її результатів, а також можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертантки для подальшого розвитку й удосконалення касаційного провадження в адміністративному судочинстві України, необхідно наголосити, що окремі положення дисертації є дискусійними або ж недостатньо чітко сформульованими. Зазначене обумовлює необхідність висловлення таких зауважень:

1. Запропоновані зміни до КАС України щодо доповнення обов'язкових елементів мотивувальної частини рішення суду першої інстанції, а також постанови апеляційної інстанції, викладені на сторінках 192-193 дисертації є слухними, оскільки в чинній редакції КАС України, неврахування висновку Верховного Суду є підставою для оскарження лише в типовій справі, але не загалом. Тому зміни, які пропонує дисертантка, ще більше посилять значення правових висновків Верховного Суду, які мають враховуватися судами і є обов'язковими для застосування суб'єктами владних повноважень.

2. У роботі подано статистичні дані (стор. 117-119) показників надходження та розгляду справ і матеріалів Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду в першому півріччі 2020–2021 років, однак з огляду на те, що робота захищається у 2022 році, доцільно було б оновити такі дані.
3. Дискусійним є положення, висловлені дисертанткою на стор. 83-84 роботи, що у багатьох місцевих та апеляційних судах приймають заяви та інші документи, які надіслані на офіційну електронну пошту суду та належним чином підписані цифровим підписом, проте у Верховному Суді склалась інша практика. Адже подання позовних заяв, касаційних скарг та інших процесуальних документів не передбачено процесуальним законодавством шляхом надсилання електронною поштою з використанням електронного цифрового підпису особи. Тому висновок дисертантки, що відмова суду у прийнятті таких документів, надісланих на електронну пошту суду, ставить під загрозу таку важливу засаду судочинства як доступ до суду, гарантовану ст. 6 Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, що потребує додаткового обґрунтування.
4. Дисертантка на стор. 131-132 роботи проаналізувала повноваження суду касаційної інстанції за результатом розгляду касаційної скарги, які визначені у ч. 1 ст. 349 КАС України. Серед них заслуговує на увагу повноваження Верховного Суду «скасувати свою постанову (повністю або частково) і прийняти одне з вищевказаних рішень». Доцільно було б більше уваги приділити роз'ясненню цього питання щодо можливості скасовувати попередні постанови Верховним Судом, вказати чи подано вичерпний перелік випадків, коли таке скасування можливе із наведенням відповідних прикладів із судової практики.
5. На стор. 135 дисертації авторка згадує про застосування Верховним Судом терміну «правовий пуризм» як переважання форми над змістом. Надалі здобувачка наукового ступеня наводить практику касаційної інстанції, що скасування акта адміністративного органу з одних лише формальних мотивів не буде забезпечувати дотримання балансу принципу правової стабільності та

справедливості. Надалі авторка стверджує, «що єдиного підходу до таких процедурних порушень не може існувати, а суд у кожному конкретному випадку має з'ясовувати суть порушень, допущених суб'єктами владних повноважень, чи було порушення, що призвело до дефектності, нікчемності правового акта тощо». Чи не є таке утвердження спробою уникнути відповіді на запитання щодо підстав скасування адміністративних актів за умови процедурних порушень їх прийняття?

Варто зазначити, що висловлені зауваження мають здебільшого рекомендаційний характер щодо подальшого покращення наукової роботи, є дискусійними та такими, що не впливають на загальну позитивну оцінку, достатньо високий теоретичний рівень та науково-практичну значущість дисертації Стафійчук Катерини Володимирівни.

Відсутність порушень академічної доброчесності

Дисертацію написано державною мовою з дотриманням вимог наукового стилю.

Дисертаційне дослідження К.В. Стафійчук містить посилання на використані автором джерела та літературу відповідно до чинного законодавства щодо авторських прав та академічної доброчесності. Всі випадки використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела, оформлені у належний спосіб. Аналіз змісту дисертаційного дослідження та наукових публікацій, зарахованих за темою дисертації свідчить, що вимоги щодо академічної доброчесності дисертанткою дотримано. Порушення академічної доброчесності не виявлено.

Загальна оцінка кваліфікаційної наукової праці

Дисертація Катерини Стафійчук «Касаційне провадження в адміністративному судочинстві України» є самостійним та логічно завершеним дослідженням, виконаним на високому теоретичному рівні, виконаним особисто дисертанткою у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Дисертація містить

науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту та свідчить про особистий внесок автора в юридичну науку.

Актуальність і рівень розкриття поставлених проблем, новизна дисертації і ступінь обґрунтованості винесених на захист наукових положень, повнота їх апробації повністю відповідають «Вимогам до оформлення дисертації», що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261.

Таким чином, здобувачка Стафійчук Катерина Володимирівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Академії праці,
соціальних відносин і туризму

Владислав ТЕРЕМЕЦЬКИЙ